

Pozdravljeni,

Naloge za ta teden sem vam pripravila že prejšnji teden, a vam jih, v skladu z novimi navodili, pošiljam ponovno. Tokrat samo za to uro.

Če ste kaj spregledali, pogledajte v datoteko prejšnjega tedna.

Na koncu tega dokumenta so rešitve:

- **nalog v SDZ, ki ste jih morali rešiti sami,**
- **DL o obdobju kraljevega namestništva,**
- **in vseh ostalih nalog.**

Na vas je (to pričakujem), da boste svoje odgovore v doglednem času preverili in po potrebi popravili in dopolnili, kot to v šoli redno počnemo.

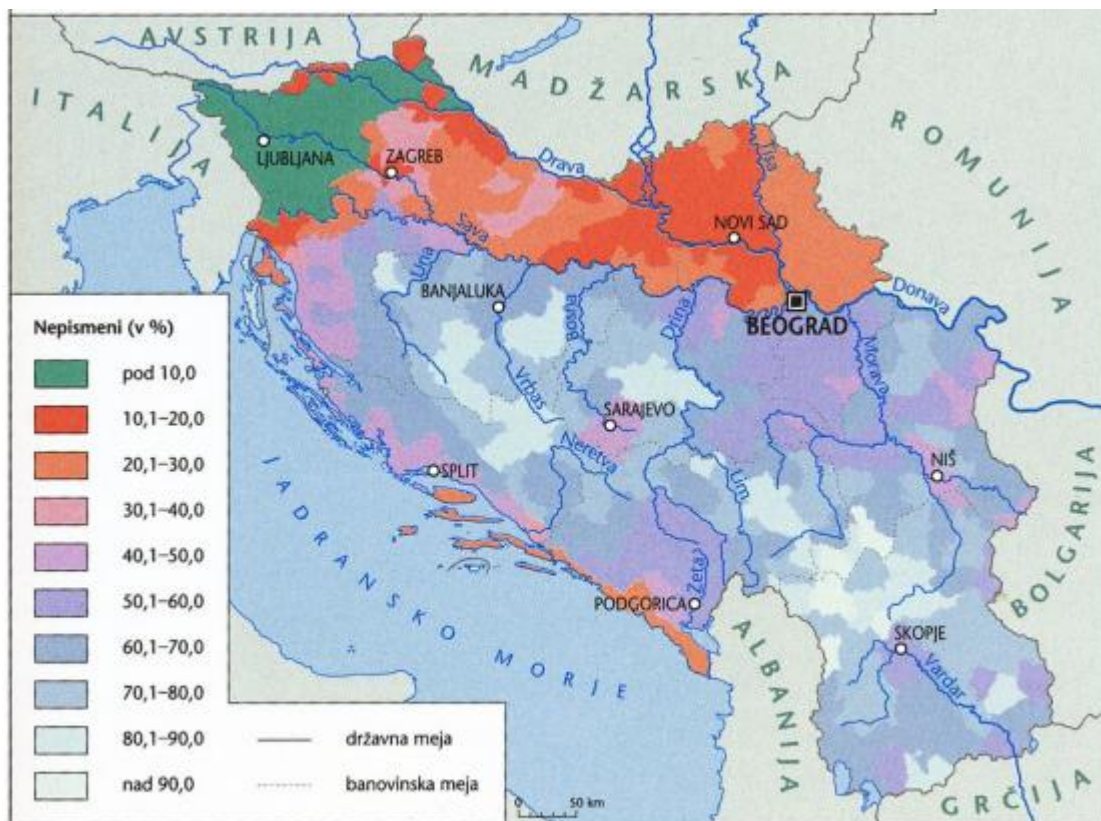
Tokrat mi boste opravljeno delo (samo iz zvezka) poslali po drugi uri zgodovine ta teden. Želim, da se mi čim prej po elektronski pošti (nevenka.sega@os-mk.si) javite **VSI**, ki tega še niste storili). Tudi če nalog še niste opravili. Napišite, kako se soočate z delom, kako vam gre, kje so težave, kaj vam pri tem načinu dela ustreza, kaj pogrešate, predlagate...). Zelo zaželeno je, da to storite tudi vsi ostali, a lahko tudi kasneje, ob pošiljanju izdelkov.

Navodila:

1. Tokratna naloga je spoznati kulturne značilnosti Kraljevine SHS.
2. V zvezek napišite naslov **Kultura in izobraževanje med obema vojnama.**
3. Nato vzemite učbenik in preberite snov na str. 96 – 98.
Skušajte si ustvariti sliko prebranega.
4. Vprašanja prepisite v zvezek in dodajajte odgovore.
Lahko pa pišete samo odgovore, a morajo biti v »celih stavkih«, da se ve, za kaj gre.

5. ura Kultura in izobraževanje med obema vojnama

1. **Položaj Slovencev je bil tudi na kulturnem področju drugačen kot v AO. / U - 97**
 - a) Kako se je spremenila vloga Slovencev (na področju kulturnega razvoja) primerjavi z AO?
 - b) Kaj lahko razbereš iz karte o pismenosti v posameznih delih Kraljevine SHS? Razmisli, kje iskati razloge za to?

Pismenost prebivalstva Kraljevine Jugoslavije leta 1931

(Vir: Slovenski zgodovinski atlas, str. 175. Nova revija. Ljubljana, 2011)

c) Kako se je spremenila vloga slovenskega jezika

2. Ustanovitev univerze na Slovenskem U - 97

- Kdaj smo Slovenci dobili univerzo?
- Katere fakultete je imela?
- Kakšen je bil pomen univerze za Slovence?

3. Poleg univerze so na Slovenskem začele z delovanjem številne ustanove nacionalnega pomena.

- Napiši jih. Ne pozabi na gledališči!
- Zakaj je bilo njihovo delovanje pomembno?

4. Umetniško ustvarjanje U -98

- Kateri umetniki so delovali na Slovenskem in na katerih področjih? Ne pozabi na filmsko umetnost!
- Kdo in s čim se je dokazal na področju arhitekture?

5. V času med obema vojnama je bil pomemben tudi **šport**. U - 96

- a) Katera telovadna društva so delovala na Slovenskem? Kako so bila društva politično opredeljena?
- b) Kakšen je bil pomen telovadnih društev?
- c) Navedi najvidnejše uspehe slovenskih športnikov.

REŠITVE SDZ

Kakšen je bil položaj slovenskih manjšin

4.

	SLOVENSKA MANJŠINA V AVSTRJI	SLOVENSKA MANJŠINA V ITALIJI	SLOVENSKA MANJŠINA NA MADŽARSKEM
Ozemlje, kjer so živeli Slovenci	Avstrijska Koroška.	Zahodna Slovenija, ki je bila po rapalski pogodbi priključena Italiji.	Del ozemlja ob reki Rab.
Kaj je bilo skupno vsem slovenskim manjšinam?	Ukinjali so slovenske šole in slovenske ustanove. Slovenščina je bila v javnosti prepovedana. Potujčevali so slovenska imena. Zavedni Slovenci so bili preganjani.		
Kdaj se je položaj slovenske manjšine poslabšal?	Po letu 1938, ko je Nemčija priključila Avstrijo.	Po letu 1922, ko je v Italiji zmagal fašizem.	Slovanska manjšina je bila ves čas v slabem položaju.

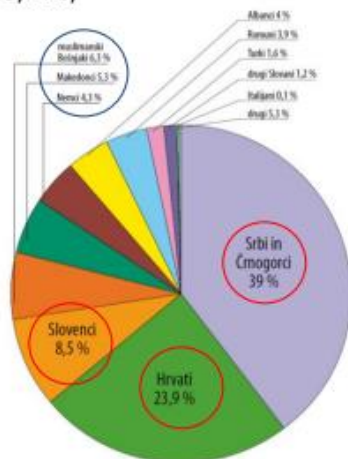
Položaj Slovencev v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev (Kraljevini Jugoslaviji)

1.

Država Slovencev, Hrvatov in Srbov: Ljubljana, 29. oktober 1918, republika
Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev: 1. december 1918, kraljevina, Beograd

Kakšna država je bila Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev (Kraljevina Jugoslavija)

2.
a) in b)

c) Prevlado Srbov.

Politični razvoj v Kraljevini SHS (Kraljevini Jugoslaviji) in položaj Slovencev

3.
Vidovdanska ustava je največ moči dajala kralju.
4.
Slovenci vidovdanske ustave niso podpirali – veliko poslancev je glasovalo proti ali pa se glasovanja protestno niso udeležili.
5.
a) Banovine so se imenovalle po rekah. →
- b)

! Uporaba imen narodov je bila namreč prepovedana, saj so v državi priznavali le en narod – JUGOSLOVANSKI!

c) Slovenci so imeli to prednost, da so vsi živeli skupaj, v isti banovini

6.

a) »V to svrho nam je potrebno: a) nacionalna individualnost, ime, zastava, etnična skupnost, finančna samostojnost, politična in kulturna svoboda, b) radikalno socialno zakonodavstvo, ki mora osigurati življenske interese in harmonično razvijanje vseh /.../ poklicev, posebno kmečkega in delavskega razreda.«

b) Deklaracija je zahtevala avtonomijo Slovenije znotraj Kraljevine Jugoslavije. Želeli so politično in kulturno svobodo ter nacionalno individualnost.

7.

Slovenci so pričakovali, da bodo tudi oni dobili take pravice, kot jih je dobila banovina Hrvaška (politično, gospodarsko in kulturno avtonomijo).

8.

a) obdobje parlamentarne demokracije 1921–1929		a) obdobje kraljeve diktature 1929–1934		a) kraljevo namestništvo 1934–1941
b) Slovenci so zahtevali avtonomijo in priznanje svojih narodnih pravic.	→	b) Še bolj sta bila poudarjena centralizem in narodni unitarizem.	→	b) Slovenci so lahko samostojno odločali o banovinskih zadevah; še vedno niso imeli avtonomije.

Politični tabori na Slovenskem v času med obema vojnama

9.

a) Katoliški tabor: stranka SLS, zavzemal se je za boljši položaj kmetov, zavzemal se je za avtonomijo Slovencev.

Liberalni tabor: zavzemal se je za centralizem in unitarizem, želel je omejiti vlogo Cerkve v družbi.

Marksistični (delavski) tabor: zavzemal se je za boljši položaj delavcev.

b) Liberalni in delavski tabor.

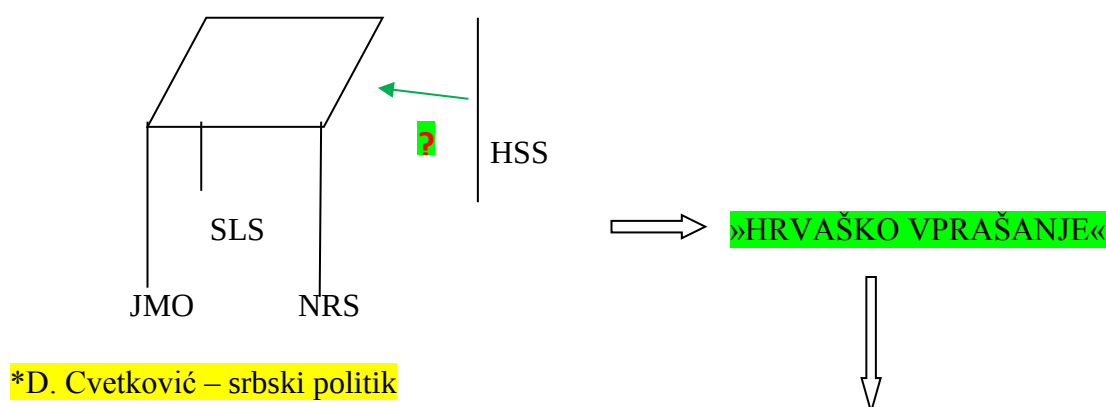
c) Ker je bila večina slovenskega prebivalstva kmečkega in so v programu SLS-a našli veliko stvari, ki so jim bile všeč in bi izboljšale njihov položaj.

REŠITEV DL - OBDOBJE KRALJEVEGA NAMESTNIŠTVA

Okt. 1934 so kralja v Marseillu ubili => namesto mladoletnega kralja Petra II. je oblast prevzelo **KRALJEVO NAMESTNIŠTVO** pod vodstvom kneza [Pavla Karađorđevića](#)

- politično življenje se je obnovilo (stranke) – oblikovala se je **režimska stranka** – **Jugoslovanska radikalna zajednica - JRZ** (v njej so bile: NRS, JMO, SLS) / da bi ustvarili videz večje vladne trdnosti (*a manjkala je močna Hrvaška kmečka stranka!* – glej sliko spodaj)
- vlado je sestavil *Milan Stojadinović*:
 - ⇒ uredil je gospodarske razmere, močne gospodarske stike je navezal z državama: [Nemčijo](#) in [Italijo](#).
 - ⇒ v zunanji politiki se je oddaljevala od [Francije](#) in [Velike Britanije](#) in se vedno bolj približevala [Nemčiji](#) in [Italiji](#).

Po volitvah leta 1939 je M. Stojadinovića v vladi zamenjal D. Cvetković => da bi uredil nacionalne napetosti v državi, je sklenil **sporazum »Cvetković* – Maček**«**

*D. Cvetković – srbski politik

**V. Mlađić – hrvaški politik

Sporazum o delitvi oblasti med srbskim in hrvaškim meščanstvom; 1939 so tako Hrvati dobili

gospodarsko, politično in kulturno avtonomijo => banovino Hrvaško.

4. Vojna je pred vrati

Jugoslavija se je skušala izogniti vojni in ostati nevtralna, a je kljub temu popustila in

1941 podpisala pristop k trojnemu paktu (N, It, Jap) Zakaj?

- a) Kraljevina Jugoslavija na vojno ni bila pripravljena
- b) Nemčija in Italija sta nanjo močno politično in gospodarsko pritiskali (N in IT sta želeli nadzor nad Balkanom, hkrati pa sta potrebovali surovine in izdelke za vojno)

Razmisli, kaj bi Slovincem prinesla pridobitev avtonomije v Jugoslaviji?

Avtonomija bi za Slovence pomenila večjo (notranjo) samostojnost – možnost samostojnega odločanja o notranjih zadevah, tistih, ki se dotikajo le slovenskega prostora: kultura, znanost, umetnost, šolstvo, tudi gospodarstvo ...

REŠITVE OSTALIH DL, ki ste jih dobili v šoli, preden smo ostali doma in jih še nismo pregledali

2) Preberi spomenico fašistične stranke v Julijski krajini.

a) Kako so Italijani ravnali s Slovenci na ozemljih, ki so po rapalski pogodbi pripadla Italiji?

S Slovenci so zelo grdo ravnali, slovenščino je v šolah zamenjala italijanščina, ukinjali so slovenska društva, časopise, knjige ...

b) Zakaj so Italijani najprej izselili duhovnike in izobražence?

Izselili so jih zato, ker so se bali, da bodo organizirali upor Slovencev proti fašizmu.

3) Vir podaja pričevanje o ilegalni slovenski organizaciji TIGR.

a) Kakšne cilje je imela organizacija TIGR?

Njen cilj je bil boj proti fašističnemu nasilju, proti poitalijančevanju Slovencev; za ohranitev slovenstva.

b) Kaj pomeni kratica TIGR?

T	Trst	
I	Istra	
G	Gorica	
R	Reka	

c) Kako se je italijanska fašistična oblast odzvala na delovanje TIGR-a?

IT oblasti so člane TIGR –a preganjale, jim sodile (tržaški procesi) in mnoge tudi usmrtili (bazoviške žrtve).

»Slovenski učitelji so moteč element v kmečkem okolju in so podrejeni ukazom kulturnih središč onstran meje. Vse, brez izjeme, bi morali zamenjati italijanski učitelji /.../ Zasebna slovenska šola pri Sv. Jakobu v Trstu, /.../ središče kulturne dejavnosti, ki zastruplja nove generacije, je nevarna ustanova, odkrito protiitalijanska in bi jo zato morali čimprej ukiniti. /.../ Vse slovenske publikacije tudi navidezno nedolžne, gojijo upe slovenske opozicije, ustvarjajo med kmečkimi množicami, kjer še ne obstaja, nevarno odcepitveno miselnost. Potrebno bi bilo torej zatreti vsako in kakršnokoli slovensko publikacijo /.../.«
(Spomenica pokrajinskih sekretarjev fašistične stranke v Julijski krajini Mussoliniju, 11. junija 1927)

»V letu 1927 so se že izoblikovala jedra odpora v Trstu, Gorici in na Pivško-Bistriškem. Ta razmah narodnoosvobodilnega gibanja je zahteval večjo povezanost in usklajevanje v vsej Julijski krajini. Zato je prišlo /.../ do sestanka na Nanosu; slednji je bil 31. 8. 1927 /.../. Na tem sestanku je bilo sprejetih več sklepov:

- organizacija je tajna /.../;
- proti poitalijančevanju slovenskih otrok v italijanskih šolah naj se nastopa s požigom šol in vrtcev v večjih krajih hkrati;
- izdajajo naj se učbeniki za pouk slovenščine po družinah;
- izdaja naj se tajno glasilo organizacije /.../;
- vzdržujejo naj se zveze s somišljeniki v Jugoslaviji /.../.«
(Mira Cencić, TIGR, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1997)

Boji za zahodno mejo

Pogajanja med Italijo in Kraljevino SHS o poteku državne meje so potekala kar nekaj let in se sklenila z rapalsko pogodbo.

4. Poimenuj mesto, kjer so se že med prvo svetovno vojno predstavniki antantnih sil in Italije dogovorili o vzhodni meji italijanske države.
Zapiši tudi letnico sklenitve sporazuma.

London, 1915

5. Oglej si zemljevid, ki prikazuje mejo med državama, kot jo je določila rapalska pogodba.

A. Izpiši potek meje med Kraljevino Italijo in Kraljevino SHS.

Predel-Triglav-Blegoš-Črni vrh Žiri-mimo Logatca
(Hotedrščica)-Snežnik-Jadransko morje

- B. Poimenuj mesti, v katerih je živel veliko Slovencev in ki sta po prvi svetovni vojni ostali v Italiji.

Trst in Gorica.

- C. V kateri državi je bil v času med obema vojnama tvoj domači kraj?

V Kraljevini SHS

Pridobitev Prekmurja

Edino ozemlje, ki je bilo poseljeno s Slovenci in ga je Kraljevina SHS dobila, je bilo Prekmurje.

6. Spodaj so zapisani trije odgovori. K vsakemu odgovoru zapiši ustrezno vprašanje.

Madžarska. Poimenuj sosednjo državo, v kateri je bila leta 1918 neuspela socialistična revolucija.

Prekmurje. Kateri del madžarskega ozemlja, naseljenega s Slovenci, je po vojni dobila Kraljevina SHS?

Triansonska pogodba. S katerim dokumentom je bila po vojni določena meja med Madžarsko in Kraljevino SHS?

3. Na Koroškem se je zaradi plebiscita pojavila močna propaganda, ki jo ponazarjata propagandna letaka.
(ajnrukati – služiti vojsko)

Kako so bile določene slovenske meje po prvi svetovni vojni

Ali je letak namenjen propagandi proti Avstriji ali proti Kraljevini SHS?	Proti Kraljevini SHS.	Proti Republiki Avstriji.
Kaj letak sporoča?	Da bodo morali v Kraljevini SHS slovenski fantje služiti vojsko.	Da bo življenje Slovencev v Avstriji pekel (slabo), v Kraljevini SHS pa nebesa (dobro).

- A. Pomisli, ali sta letaka dosegla svoj namen. Svoj odgovor pojasni.

Gotovo je na odločitev volilcev vplivala tudi propaganda z letaki. Prebivalci Koroške (v večini Slovenci) so se tako večinsko odločili za priključitev k Avstriji (59 % jih je glasovalo za Avstrijo). Vendar na njihovo odločitev ni vplivala le propaganda.

»Jugoslovanske čete prodirajo iz Spielfelda proti Arnovžu (Ehrenhausen), kjer so se vršile praske med jugoslovanskimi in nemškimi vojaki. Nemški častniki so takoj položili orožje, dočim se je mostvo umaknilo za 1000 m proti severu, kjer so se utaborili. Včeraj zjutraj so jih pa naše čete pognale v beg. Zgub nismo imeli nobenih.« (Nemci se umikajo, Slovenec, 26. novembra 1918)

- a) Poveži imena poveljnikov slovenskih prostovoljcev z območjem, na katerem so se bojevali.

RUDOLF MAISTER → severna Koroška
 ALFRED LAVRIČ → Maribor in Radgona
 FRANJO MALGAJ → južna Koroška

- Kaj je generala Maistra in druge slovenske poveljnike vodilo k vojaški akciji na severni meji?
 Želeli so ohraniti slovensko ozemlje kot celoto v okviru ene države, Države SHS oziroma Kraljevine SHS.

- b) O čem priča pisni vir? Zakaj, meniš, je prihajalo do težav na severni meji?

Vir govori o zapletih na Koroškem, tj. bojih, ki so potekali med avstrijsko in slovensko vojsko.

Do težav na severni meji je prihajalo, ker sta obe strani – slovenska in avstrijska – želeli to ozemlje priključiti k svojima državam. Slovenska vojska je bila šibka in utrujena, zaradi česar so bili Avstrijci na Koroškem uspešni.

- c) V bojih na Koroškem je posredovala tudi srbska vojska. Kakšna je bila njena vloga?

Srbska vojska je prišla na Koroško, da bi slovenski vojski pomagala zasedeti Koroško, a je bilo njeno posredovanje prepozno (še le pomladi 1919). Poleg tega je storila več napak (na primer vojaki so bili neprijazni do prebivalcev), zaradi katerih je izgubila naklonjenost slovenskega prebivalstva.

Novoustanovljena Kraljevina SHS je bila zelo raznolika država. To raznoliko državo je vodil kralj, ki je podpiral centralizem in unitarizem.

1. Smiselno dopolni tabelo o raznolikosti Kraljevine SHS.

narodna raznolikost	Srbi, Hrvati, Slovenci, Makedonci, Bošnjaki, Albanci, Črnogorci
verska raznolikost	katoličani, pravoslavni, protestanti, muslimani, Judje ...
kulturna raznolikost	nepismenost v Sloveniji je bila nizka, v južnem delu države pa visoka
gospodarska raznolikost	severni del je bil bolj razvit (Slovenija, Hrvaška), južni in srednji del pa sta bila nerazvita

Kakšno ureditev je uvedla vidovdanska ustava

Junija 1921 je Kraljevina SHS dobila svojo prvo ustavo – vidovdansko ustavo. S to ustavo se je začelo obdobje parlamentarizma.

3. Vidovdanska ustava je bila v nekaterih pogledih napredna ustava, vendar pa je uvedla tudi centralizem.

A. Kako je ustava porazdelila oblast med kraljem in skupščino?

Vse pristojnosti je imel kralj, ki je lahko tudi skliceval zasedanja skupščine. Skupščino, ki je sprejemala zakone, je lahko tudi razpustil.

B. Komu je vidovdanska ustava dajala največ pristojnosti?

Kralju.

C. Kateri člen je preprečeval, da bi kralj postal absolutist?

Člen 46, saj sta si po njem skupščina in kralj delila zakonodajno oblast.

»Člen 46.
Zakonodajno oblast izvršujeta kralj in narodna skupščina skupno /.../.
Člen 49.
Kralj potrjuje in razglašča zakone /.../. Kralj je vrhovni poveljnik vse vojaške sile /.../.
Člen 51.
Kralj predstavlja državo v vseh njenih odnosih s tujimi državami. Napoveduje vojno in sklepa mir /.../.
Člen 55.
Kraljeva oseba je nedotakljiva. Kralju se ne sme nič postavljati v odgovornost, tudi ne sme biti kralj tožen.«

Č. Kateri člen je kralju posredno omogočal neomejeno oblast? Pojasni svoj odgovor.

To je bil 49. člen, ki je določal, da kralj potrjuje zakone. Zakonov, ki so bili njemu v škodo, brez njegovega soglasja ni bilo mogoče sprejeti, saj je kralj potrjeval zakone.

	Država SHS	Kraljevina SHS
Ime (razširjeno)	Država Slovencev, Hrvatov in Srbov	Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev
Nastanek	29. 10. 1918	1. 12. 1918
Obseg	Ozemlja, kjer so v AO živeli Slovenci, Hrvati in Srbi	Ozemlje Države SHS ter Kraljevine Srbije in Črne gore
Oblast	Ima jo Narodni svet (Narodno vijeće) v Zagrebu	Srbska vladarska družina Karađorđević
Položaj Slovencev	Enakopraven ostalim saj je bila država federativno urejena	Neenakopraven ostalim narodom

Odgovore na vprašanja nad tabelo bomo preverili v šoli.